

نه بلاو كراوهكانى مائپهري بههشت

چونيتى

سوژدهى سههو

رسالة

في سجود السهو

لفضيلة الشيخ/ محمد بن صالح العثيمين

رحمه الله تعالى

وهرگيرانى / زريان سهرچنارى

وفقه الله تعالى

مائپهري بههشت

ba8.org

مائپهريكى ئيسلامى زانستى پهروهردىي يه و نه پيناو بلاوكردنهوى نهو ئيسلامهيه كه سهنهفى
صائح - پينغهمبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) و هاوولانى (رضي الله عنهم) نهسهرى بوون -
وه سهر به هيچ گروپ و لايه نيكي حيزبى نيه.

مائپهري بههشت

ئەو كتيب و بابەت و ليكۆئينهوه شهريانه بلاو دهكاتەوه كه دەبنه هۆي:

١. شارەزاکردنی موسولمانان و پهروهردەکردنیان لەسەر ريگا راستەكەي ئيسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەرانهوه بۆ پهپهوه رهسهنه كەي ئيسلام، كه بریتی یه له قورئان و سوننهت، به تېگهشتنی پيشين و پيشهوايانی ئوممهت.

٢. پاک کردنهوهی بیروباوهپ و رهوشتی موسولمانان، له دیاردهکانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پالاولتن و تهصفیه کردنی ئایینی ئيسلام له بیدعه و بۆچونه داهینراوهکان.

٤. وربا کردنهوهی موسولمانان له شوپنهواری خراپی ریوايهته لاواز و ههلبهستراوهکان.

٥. پته و کردنی برایهتی یهکی راستهقینه لهسەر بناغه فراوانه جیگیرهكەي ئيسلام و نههپشتن و كهمکردنهوهی دهمارگیری مهزههبي و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی کۆمه‌لگایه له ئيسلامی رهسهن و دروستکردنی تاك و کۆیهتی بۆ تېگهشتن له سه‌رچاوه‌کانی كه بریتین له قورئانی پیروژ و سوننهتی صه‌حیح و ئاشکراکردنی ئەو شتانهی كه نامۆن به ئيسلام و خراونه‌ته نیویهوه به چه‌ندین دهسته‌واژهی دهنگ و په‌رەنگ و نوسراوی له بواره‌کانی بیروباوهپ و رهوشت و ئاکار و پهروه‌رده و زانست و پزیشکی و گه‌شه‌ی کۆمه‌لایه‌تی.

خودایه داوات ئی ده‌که‌ین دامه‌زراومان بکه‌یت ، وته‌وفیقمان بده‌یت بۆ هه‌ر کار وگۆفتاریکی جوان وچاک به‌و شیوه‌یه‌یی که‌خۆت لێی رازیت.

ستافی مائپهري بههشت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ . وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى نَبِينَا مُحَمَّدٍ الَّذِي بَلَغَ الْبَلَاحَ الْمُبِينِ، وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَالتَّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، أَمَّا بَعْدُ:

به پراستی زۆریک له موسولمانان ئه حکام و شیوازهکانی سوژدهی سه هو به باشی نازانن، جا ههندیکیان سوژدهکه له کاتی پیویستدا نابات، وه ههندیکیان سوژدهکه له شوینی پراستی خۆیدا نابات، وهکو سوژدهی سه هو بردن پێش سه لام دانه وه ههچهنده شوینی سوژدهکه پاش سه لام دانه وه بیته، وه به پێچه وانه شه وه.

له بهر ئه وه زانیی سوژدهی سه هو زۆر گرنگه به تایبهتی بۆ ئه وه که سانهی که پێشنویژی و ئیمامهت بۆ خه لکی ده که ن و خه لکیان چا و له وان ده که ن.

وه له سه ر ئیمامه کان زۆر پیویسته که ئه حکامی شه رعی سوژدهی سه هو به باشی بزنانن.

بۆیه چه زم کرد ئه م چه ند حوکه مه شه رعیه له م باره یه وه پوون بکه مه وه و پێشکه شی که م به برایانم، داواکارم خوای گه وره به نده ئیماندارهکانی خۆی پی سودمه ند بکات، ده سا پشت به خوای گه وره داواکارم که رێنمویم بکات بۆ پراستین، ده لیم:

سۆز دەي سەھو :

سۆز دەي سەھو بىر تىپتە لە دوو سۆز دەيەي كە نوپۇز خوين دەيان بات بەھۆي پوودانى ھەلەيە كەو، كە بە نەزانين پووي داوھ لە نوپۇز كەيدا^(۱).

سۆز دەي سەھو سى ھۆكاري ھەيە :

- ۱- زياد كردن .
- ۲- كەم كردن .
- ۳- گومان بۇ درووست بوون .

يەكەم : زياد كردن :

ئەگەر نوپۇز خوينىك لە نوپۇز كەيدا ھەستانەو ھەيەك يادان ئىشتىنىك ياكى نوپۇزنىك ياسۆز دەيەك زياد بكات بە ئەنقەست ئەوا نوپۇز كەي بەتال دەبيتەو، بەلام ئەگەر كردنى ئەو زيادەيە بە نەزانين بوو ۋە ھەستى پى نەكرد تاكو نوپۇز كەي تەواو دەكات، ئەوا نوپۇز كەي درووستە، بەمەرجىك پىويستە سۆز دەي سەھوي بۇ

(۱) ھىچ دوعايەكى صەحىح نەھاتووھ كە لە كاتى سۆز دەي سەھودا بخوينىت، ئەوھى كە لە ھەندىك كىتئيدا باس كراوھ يان لاوازە يان بى بنەمايە، بۇ سۆز دەي سەھوش ھەروھكو سۆز دەكانى ناو نوپۇز دەگوتىت: (سبحان ربي الاعلى). أنظر كتاب(السنن والمبتدعات للحوامدي). ۋەرگىپ

به ریّت، وه ئەگەر هەر له ناو نوێژه کهیدا بیری هاته وه که زیادهیه کی کردوه له و نوێژدها پیویسته پاشگه زبێته وه، وه پیویست ده بیّت له سه ری که سوژدهی سه هوی بۆ به ریّت و نوێژه که شی دروسته .

نمونه ی نه مه :

که سێک نوێژی نیوه رۆ ده کات به لام به هه له پینج رکات ده خوینیت، وه کاتی که بیری ده که ویتته وه که له ته حیات دایه، ئەوکاته ته حیاته که ی ده خوینیت و سه لامی نوێژه که ی ده داته وه، پاشان دوو سوژدهی سه هو ده بات و سه لامی بۆ ده داته وه .

وه ئەگەر نه یزانی که زیادهیه کی کردوه تا وه کو نوێژه که ی ته واو ده کات و سه لام ده داته وه، ئەوا دوو سوژدهی سه هو ده بات و دووباره سه لام ده داته وه .

وه ئەگەر له رکاتی پینجه م دا بوو بیری که و ته وه که ئەو رکاته زیادهیه ئەوا یه کسه ر داده نیشیت وه کو دانیشتن بۆ ته حیات و سه لامی نوێژه که ی ده داته وه پاشان دوو سوژدهی سه هو ده بات و سه لامی بۆ ده داته وه .

به لگه ی نه وه :

حه دیسی عبدالله ی کوری مه سعوده ﷺ که بۆمان ده گپه پته وه ده لیت: اَنَّ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ حَمْسًا، فَقِيلَ لَهُ: أَزِيدُ فِي الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ: وَمَا ذَاكَ؟ قَالُوا:
صَلَّيْتَ حَمْسًا، فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَهَا سَلَّمَ "وفي رواية" فَغَنَى رَجُلِيهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ،
فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، ثُمَّ سَلَّمَ. رواه الجماعة (١).

واته: جارێکیان پیغه مبه ر ﷺ له نوێژکی نیوه پۆدا پینج پکاتی کرد، ئیتر
لییان پرسى ئایا نوێژ زیادى کردوه؟ فه رموی له به رچی؟ ووتیان پینج پکات
خویند، ئه ویش دوو سوژدهی سه هو ی برد دواى ئه وه ی سه لامیشی دابۆوه، وه
له پهبویه تیکی تر دا پهبیه کانی جوت کردوو روی کرده قیبه له دوو سوژدهی سه هو ی
بردوو پاشان سه لامی بو دایه وه.

وه هه له یه کی تر سه لام دانه وه یه پیش ته واو بوونی نوێژه که، له راستیدا
سه لام دانه وه پیش ته واو بوونی نوێژ، به زیاده داده نریت له نوێژه که دا، جا
هه رکه سیک به ئه نه قه ست له پیش ته واو بوونی نوێژه که ی سه لام بداته وه ئه وا
نوێژه که ی به تاله.

به لام ئه گه ر به نه زانین بوو وه له دواى کاتیکى درێژ بیری هاته وه ئه وا
ده بیت نوێژه که ی سه ر له نوێ دووباره بکاته وه.

(١) متفق عليه، وباقي الجماعة: أبوداود، والترمذي، والنسائي، وإبن ماجه.

وه نه گهر له پاش ماوهیه کی کهم بیرى کهوته وه وه کو له دواى دوو سى دهقیقه ئهوا چهندى کهم کردووه له نویژه کهى تهواوى دهکات و پاشان سهلام ده داته وه، وه دوو سوژدهی سهو ده بات و سهلامى بو ده داته وه.

به لگه ی نه مه :

ئه و فه رموده یه یه که نه بو هورهیره ﷺ بومان ده گیریته وه ده لیت: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى بِهِنَّ الظُّهْرَ أَوْ الْعَصْرَ فَسَلَّمَ مِنْ رُكْعَتَيْنِ فَخَرَجَ السَّرْعَانَ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ يَقُولُونَ: قَصُرَتِ الصَّلَاةُ، وَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى خَشَبَةِ الْمَسْجِدِ وَاتَّكَأَ عَلَيْهَا كَأَنَّهُ غَضَبَانٌ، فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَنْسَيْتَ أَمْ قَصُرَتِ الصَّلَاةُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تَقْصُرْ، فَقَالَ الرَّجُلُ: بَلَى قَدْ نَسَيْتَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِلصَّحَابَةِ: أَحَقُّ مَا يَقُولُ؟ قَالُوا: نَعَمْ، فَتَقَدَّمَ النَّبِيُّ ﷺ فَصَلَّى مَا بَقِيَ مِنْ صَلَاتِهِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ (۱).

واته: جاریکیان پیغه مبهەر ﷺ پيشنوژی بو کردین له نویژی نیوه بو بو یان عه سر بو، وه له پکاتی دووه مدا سهلامى دایه وه، ئیتر چند که سیک به په له له ده رگای مزگهوت چونه ده ره وه و گوتیان "نویژ کورت کراوه ته وه" که چی پیغه مبهەر ﷺ هه ستاو پالی دا به کۆله که ی ناو مزگه وته که وه، له وه ده چو توره بو بیت، ئیتر کابرایه ک عه رزی پیغه مبهری کرد ﷺ گوتی پیغه مبهری خوا ﷺ ئایا به

(۱) متفق علیه .

له بیرچوونه وه وات کرد یان نوێژ له لایهن خواوه کورت نوێژ کراوه ته وه؟
 پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: نه هه له م کردوو ه و نه کورتیش کراوه ته وه .

جا کابراکه ووتی به لی هه ندیکت له بیرچوو، پاشان پیغه مبه ر ﷺ له
 نه سحابه کانی تری پرسى ئەمەى دەلیکت راسته؟ گووتیان به لی، پاشان پیغه مبه ر
 ﷺ چوو ه پیشه وه و باقی نوێژه که ی ئه نجام داو سه لامی دایه وه پاشان دوو
 سوژده ی سه هو ی برد و سه لامی بو دایه وه .

ئه گه ر ئیمامیک پیش ته واو بوونی نوێژه که سه لامی دایه وه ، وه هه ندیک له
 نوێژ خوینه کانی دایه وه درهنگ هاتبوون بو جه ماعت، واته هه ندیک له
 نوێژه که یان له کیس چوو بیته، ئەوا کاتیک که له دواى سه لام دانه وه ی ئیمام
 هه ستانه وه بو ته واو کردنی باقی نوێژه که یان، پاشان ئیمامه که بیرى که وته وه که
 نوێژه که ی ته واو نه کردوو ه و هه ستایه وه بو ئه نجامدانی ئه و به شه که ی تری
 نوێژه که ی که بیرى چوو بوو، ئەوا ئه و که سانه ی که درهنگ هاتبوون خو یان
 سه رپشک ده بن له وه ی که ئایه به ته نها باقی نوێژه که ی خو یان ئه نجام ده دن
 پاشان سوژده ی سه هو ده بن، یان دووباره ده گه رینه وه بو شوین که وتنی
 ئیمامه که وه له پاش ئه وه ی ئیمامه که سه لامی دایه وه، ئەوانیش هه لده ستنه وه و
 باقی نوێژه کانیان ته واو ده که ن و سوژده ی سه هو ی بو ده بن، وه ئەمه شیان
 باشتره . واته شوین که وتنه وه ی ئیمامه که .

که مکردنه وه: که م کردنه وهی روکن:

ئه گهر نوپژ خوینیک روکنیکی که مکرد له نوپژه کهیدا، ئه و روکنه ئه گهر (الله اکبر)ی نوپژ دابهستن بوو واته ته کبیره ی ئیحرام، ئه و نوپژه کهی به تاله ئیتر به ئه نقهست بیته یان به نه زانین بیته چونکه به بی ئه و (الله اکبر) کردنه نوپژه کهی دانامه زریته، به لام ئه گهر روکنیکی تر بوو بیجگه له ته کبیری ئیحرام واته (الله اکبر)ی سه ره تای نوپژ، ئه و ئه گهر هر روکنیک به ئه نقهست نه خوینیت ئه و نوپژه کهی به تاله، به لام ئه گهر به نه زانین روکنیکی په راند له نوپژه کهیدا، بو نمونه ئه گهر روکنه له بیر چوووه که له پکاتی یه که مدا بوو ئیتر که له پکاتی دووه مدا گه یشته هه مان جیگی که له پکاتی یه که مدا په راندوو یه تی، ئه و پکاتی یه که م ته رک ده کات و پکاتی دووه م ده خاته جیگی یه که م واته: پکاتی یه که م پوچه ل ده بیته وه و پکاتی دووه م ده چپته جیگی، وه ئه گهر کاتیکی بیری که وته وه که روکنیکی له بیر چوووه هیشتا نه گه یشتبووه هه مان جیگی له پکاتی دوای ئه ودا ئه و یه کسه ر ده گه پیتته وه بو هه مان جیگی و نوپژه کهی ئه نجام ده دات، له م دوو حاله ته دا ده بیته وه کو پیشوو سوژدهی سه هو له دوای سه لام دانه وه ببات، پاشان سه لامی دوای سوژده کهش ده داته وه. (چونکه به هو ی له بیر چونه که وه هه ندیک زیاده ئه نجام ده دات).

که م کردنه وهی واجبیک:

ئه گهر نوپژ خوینیک یه کیک له واجبه کانی نوپژ نه کات به ئه نقهست ئه وا نوپژه که ی به تال ده بیته وه به لام ئه گهر له بیری چوو وه یه کسه ر بیری که وته وه، له پیش ئه وهی که شوینه که ی به جی بهیلت، یه کسه ر ئه نجامی ده دات، ئه وا هیچی نایه ته سه ر نه سوژدهی سه هو ده بات و نه نوپژه که ی دووباره ده کاته وه .

وه ئه گهر کاتیک بیری که وته وه که هیشتا نه گه یشتبیته روکنیک له دوا ی ئه وا واجبه ی که په راندوو یه تی، ئه وا ده سته جی ده گه رپته وه بو ئه وا واجبه ی که په راندوو یه تی و نوپژه که ی ته واو ده کات پاشان سه لام ده داته وه، وه دوو سوژدهی سه هو ده بات و سه لامی بو ده داته وه .

به لام ئه گهر کاتیک بیری که وته وه ئه وا واجبه ی له بیرچوو ه گه یشتبیته روکنیک، ئه وا ناگه رپته وه بو ئه نجام دانه وهی ئه وا واجبه له بیرکراوه، به لکو نوپژه که ی ته واو ده کات به لام لیره دا له بهر ئه وهی که شتیکی که مکردوو ه له نوپژه که یدا، پیش ئه وهی سه لام بداته وه دوو سوژدهی سه هو ده بات و پاشان سه لام ده داته وه .

نمونه‌ی نه‌هه :

که سیک له سوژدهی دووه می پکاتی دووه ده‌یه‌ویته‌هه‌ستیه‌وه بۆ پکاتی سییه‌م، واته ته‌حیاتی له بیر ده‌چیت، به‌لام یه‌کسه‌ر بیری ده‌که‌ویته‌وه له پیش نه‌وهی که به‌ته‌واوه‌تی راست ببیته‌وه بۆ پکات سی‌یه‌م، یه‌کسه‌ر داده‌نیشیت و ته‌حیاته‌که‌ی ده‌خوینیت و پاشان هه‌لده‌سیته‌وه بۆ پکات سی‌یه‌م، له‌م کاته‌دا هیچی نایه‌ته‌سه‌ر نه‌سوژدهی سه‌هو وه نه‌دووباره‌کردنه‌وه‌ی نویره‌که‌ی .

چونکه پیش نه‌وه‌ی شتیک که‌م کاته‌وه بیری ده‌که‌ویته‌وه وه هیچیشی زیاد نه‌کردوه، به‌لام نه‌گه‌ر نه‌وه‌نده هه‌ستایه‌وه تا‌کو ده‌گاته ئاستی رکوع بردن ئینجا بیری که‌وته‌وه که‌ته‌حیاتی نه‌خویندوه نه‌وا بۆی داده‌نیشیته‌وه و ته‌حیاتی خو‌ی ده‌خینیت و نویره‌که‌ی ته‌واو ده‌کات و سه‌لام ده‌داته‌وه، پاشان سوژده‌ی سه‌هو ده‌بات و سه‌لامی بۆ ده‌داته‌وه، (چونکه هه‌ندیکی زیاد کردوه له‌م حاله‌ته‌دا).

به‌لام نه‌گه‌ر کاتیک بیری که‌وته‌وه ته‌حیاتی نه‌خویندوه، که به‌ته‌واوی هه‌ستا بووه سه‌ر پی‌نه‌وا تازه بۆی ناگه‌رپته‌وه به‌لکو به‌بی‌هیچ خو‌تیکدانیک نویره‌که‌ی ته‌واو ده‌کات، وه له پیش نه‌وه‌ی که سه‌لام بداته‌وه دوو سوژده‌ی سه‌هو ده‌بات و سه‌لام ده‌داته‌وه، لی‌ره‌شدا بۆیه سوژده‌ی سه‌هو ده‌که‌ویته‌هه‌پیش سه‌لام دانه‌وه چونکه ته‌حیاتیکی که‌م کردوه .

به لگه بوئه مه :

حه دیسی عبداللهی کوری بوچهینه یه ﷺ که بومان ده گپیتته وه: اَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِمِ الظُّهْرِ، فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ، وَمَ يَجْلِسُ (يعني للتشهد الأول) فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ، حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلَاةَ، وَانْتَظَرَ النَّاسُ تَسْلِيمَهُ، فَكَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ. وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ، ثُمَّ سَلَّمَ (١).

واته: جاريکیان پیغه مبهر ﷺ پيشنوژی بو ده کردن له نویژی نیوه پودا به لام له پکاتی دووهدا هستایه وه و تہ حیاتی نه خویند وه خه لکه کهش له دوايه وه هه ستانه وه تاوه کو کۆتایی نویژه که، ئیتر چاوه پروانی سه لام دانه وه بیان ده کرد، که چی پیغه مبهر ﷺ سه لامی نه دایه وه به لکو الله اکبری کرد و دوو سوژدهی سه هوی برد پیش سه لام دانه وه، پاشان سه لامی دایه وه.

سی یه م: شك، واته: گومان

گومان واته دودلی له نیوان دوو کاردا که ئایه کامیان پویداوه ، به لام له کاتی خواپه رستیدا گومان پشت گوئی ده خریت له سی حاله تدا :

(١) رواه البخاري.

أ- ئەگەر تەنھا خەیاڵ بێت و دوور بێت لە راستیەوه، وەکو ئەو کەسانە ی که وەسوەسەیان هەیه .

ب- ئەگەر لەلای کەسیک هەمیشە دووبارە بێتەوه، واتە هەر خوا پەرەستیەک بکات هەر گومانیک ی بۆ درووست بێت.

ج- ئەگەر کاتیک لە خوا پەرستیەکە بوووه ئینجا گومانی بۆ درووست بێت. مەگەر دلتیا بێت لەوهی که هەلە ی کردووه، وه کار به و دلتیا بوونه دهکات.

نمونهی ئەوه :

ئەگەر کەسیک نوێژی نیوهرۆ بکات کاتیک نوێژەکە ی تەواو بوو گومانی بۆ درووست بێت که ئایا سی پکاتی کردووه یان چوار پکات ؟

ئەوا گوی نادات به و گومانە هەتا کو دلتیای ی بۆ درووست دەبیت که سی پکات کردووه ، ئەگەر که می به سەر دا چوو بوو واتا زوو بیری کهوتەوه که سی پکات کردووه، ئەوا رپووده کاته وه قیبله و یهک پکات نوێژ دهکات تاوه کو به سی پکاته که ی تره وه ببیت به چوار پکات، پاشان سهلام ده داته وه وه دوو سوژده ی سه هو ده بات و دووباره سهلام ده داته وه. بۆیه له دوا ی سهلام دانه وه سوژده که ده بات چونکه زیاده یه کی کردووه له نوێژه که ی دا . به لام ئەگەر له دوا ی کاتیکی زۆر بیری هاته وه که سی پکات کردووه ئەوا نوێژه که ی سەر له نوێ ده کاته وه.

به لّام گومان جگه له و سى جیگه یه که باسمان کردن گوئی پی ده دریت.

گومان بۆ درووست بوون له نوێژدا له سى شیواز تیناپه رپیت که ئەمانه ن.

حاله تی یه که م :

که سیك گومانیکى بۆ دروست ده بیّت له ناو نوێژه که ی دا، کاتیک بۆ یه کلا بۆه ئیتر له سه ر ئەو دلتیاییه وه نوێژه که ی ته واو ده کات و سه لام ده داته وه پاشان سوژده ی سه هو ده بات و سه لامى بۆ ده داته وه .

نمونه ی ئەهه :

که سیك نوێژی نیوه رۆ ده کات وه گومانى بۆ درووست ده بیّت له ناو نوێژه که ی دا ئایا له رکاتى دووه م دایه یان له رکاتى سى یه م دایه ؟ وه هه ر له ناو نوێژه که ی دا بۆ یه کلا یی ده بیّته وه که له رکاتى سییه م دایه ، ئیتر رکاتى چواره میش ده کات و سه لام ده داته وه ، وه پاشان دوو سوژده ی سه هو ده بات و سه لامى بۆ ده داته وه .

به لگه ی نه مه :

حه دیسی ئیبنو عه باسه که له ههردوو کتیبه سه حیه که دا وه له جگه له
 ویشدا هاتوو ده لیت: أن النبی ﷺ قال: إِذَا شَكَ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ
 ، فَلْيُتِمَّ عَلَيْهِ ، ثُمَّ لِيُسَلِّمْ ، ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ (۱).

واته: پیغه مبهه ﷺ فهرموویه تی: ئەگەر هه ر یه کیک له ئیوه له ناو نوێژه کهیدا
 گومانی بۆ دروست بوو ئەوا بابزانیت راستیه که ی کامه یانه پاشان نوێژه که ی
 به گوێره ی لایه نه راسته که ئەنجام بدات و سه لام بداته وه، پاشان سوژده ی سه هو
 به ریت. (وه سه لامی بۆ ده داته وه).

حاله تی دووه م :

ئەگەر یه کیک له ناو نوێژه کهیدا گومانی بۆ دروست بوو وه بۆ ی یه ک لای
 نه بوه وه که کام له بۆچوونه کانی راستن، ئەوا با خۆ ی یه کلایی بکاته وه به وه ی
 لایه نی که م به راست دابنێ واته ئەگەر گومانی هه بوو دوو پکاتی خویندوو یان
 سی؟ ئەوا با دوو پکاته که به راست دابنێ، وه له پیش سه لام دانه وه دوو
 سوژده ی سه هو ده بات ئینجا سه لام ده داته وه.

(۱) رواه البخاري و مسلم. هَذَا لَقَطُ الْبُخَارِيِّ.

بۆ نمونه:

که سیک له کاتی نوێژ خویندندا گومانی بۆ درووست ده بێت که ئایه سی پکات خویندوو ه یان چوار پکات؟ وه بوی یه کلایی نابیته وه ناچار خوی دلنیا ده کات به وهی که لایه نی که م به راست داده نیت، واته گومانه که ی ده خاته لاهو وای داده نی که سی پکاتی خویندوه، ئیتر نوێژه که ی ته وای ده کات به لام پیش سه لام دانه وه دوو سوژدهی سه هو ده بات و ئه و جا سه لام ده داته وه.

به لگه ی نه هه :

حه دیسی نه بو سه عیدی خودرییه ﷺ، که ده فه رمویت: أن النبي ﷺ قال: إِذَا شَكَ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ، فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى أَثَلَاثًا أَوْ أَرْبَعًا؟ فَلْيَطْرَحِ الشَّكَّ وَلْيَبْنِ عَلَى مَا اسْتَيْقَنَ، ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ، فَإِنْ كَانَ صَلَّى حَمْسًا شَفَعَنَ لَهُ صَلَاتُهُ، وَإِنْ كَانَ صَلَّى تَمَامًا كَانَتْ تَرْغِيمًا لِلشَّيْطَانِ (١).

واته: پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: ئه گه ر یه کیك له ئیوه گومانی بۆ درووست بوو له ناو نوێژه که یدا، ئایا سی پکاتی کردوو ه یان چوار پکات؟ ئه و با گومانه که ی بخاته لاهو، وه له سه ر دلنیا ییه وه نوێژه که ی بنیات بنیت، (دلناییش هه میسه

(١) رواه مسلم.

لايه نی كه مه) پاشان دوو سوژدهی سه هو به ریت پیش سه لام دانه وه، ئەگەر پینچ پکاتی کردبوو ئەوا نوێژه که ی شه فاعه تی بو ده کات، وه ئەگەر چوار پکاتی ته وای کردبوو ئەوا ئەو دوو سوژدهیه سه ر لوت ره شیه بو شه ی تان.

نمونه یه کی تری گومان:

که سیك تۆزیک دوا ده که ویت له نوێژ، ئیتر کاتیك دیت ئیمام له حالتی رکوع دایه، ئەمیش ته کبیری ئیحرام ده کات و ده سته جی ده چیته پکوعه وه. ئەمه ش له سیّ حالت تیناپه ری.

أ- حاله تی یه که م :

ئوه یه که دلنیا بیّت کاتیك که ئەم چووه ته پکوعه وه ئیمام هیشتا هه ر له پکوع دا بووه، له م کاته دا ئەو که سه پکات یه که می بو حساب ده بیّت و خویندنی سووره تی فاتحه ی له سه ر لاده چیّت.

ب- حاله تی دووه م :

ئوه یه دلنیا بیّت که فریای ئیمام نه که وتوو وه واته هه تاکو ئەم چووه ته پکوعه وه ئیمام هه ستاو ته وه بو (سمع الله لمن حمده) له م کاته دا ئەو که سه پکاتی

یه که می ده فه وتیت، ده بیّت له دوای سه لام دانه وهی ئیمام ئه وه ستیته وه و پکاته فه وتاوه که ی بخوینیت و پاشان سه لام بداته وه، له م کاته دا سوژدهی سه هو ی له سه ر نییه چونکه هیچ هه له یه کی ئه نجام نه داوه وه زیاده و که میشی نه کردوه له نویره که ی دا.

ج- حاله تی سی یه م :

ئه وه یه گومانی بۆ دروست بیّت که ئایا فریای ئیمام که وتوه، له حاله تی رکوع یان نا؟ ئایا پکاتی یه که می بۆ حسابه یان نا؟ له م کاته دا ئه گه ر هه ر له ناو نویره که یدا بۆی پوون بووه وه که پکاتی یه که می فه وتاوه ئه وا له گه ل ئیمام دا سه لام ناداته وه به لکو هه لده ستیته وه نویره ی خۆی ته واو ده کات و پاشان سه لام ده داته وه ئینجا دوو سوژدهی سه هو ده بات و سه لام ده داته وه . چونکه ماوه یه ک له نویره که یدا گومانی بۆ دروست بو بوو.

به لام ئه گه ر بۆی پوون بووه که فریای ئیمام که وتوه و ئیمام له پکوع هه لئه ساوه ته وه تاوه کو ئه میش چووه ته پکوع، ئه وا له کو تاییدا هه ر له گه ل ئیمام سه لام ده داته وه، پاشان دوو سوژدهی سه هو ده بات و سه لام ده داته وه.

وه ئه گه ر هیچیانی بۆ پوون نه بووه ئه وا خۆی خۆی دلّیا بکات ، ئه وه ش به وه ده بیّت که وادابنیت پکاته که ی فه وتاوه، ئیتر له گه ل ئیمامدا سه لام ناداته وه

به لكو هه لده ستیته وه نوژی خوی ته واو ده كات له م حاله ته دا كه نوژه كه ی ته واو
 كرد له پیش سه لام دانه وه دوو سوژدهی سه هو ده بات و پاشان سه لام ده داته وه .

سودیک :

كاتیک كه گومان بۆ یه كیک دروست ده بیته له نوژه كه ی دا ، پاشان توانی
 كه گومانه كه بخاته لاهه یان راستیه كه ی بۆ پروون بۆوه كه نه كه می كردوه له
 نوژه كه ی دا نه زیاد، ئه وا له م حاله ته دا سوژدهی سه هو ی له سه ر نامینیته ،
 كه واته ته نها دروست بوونی گومان له نوژدا سوژدهی سه هو ی ناویته . كه ئه م
 بۆچوونه له ناو خه لكیدا بلاوه .

وه گوتراویشه كه هه ر ده بیته سوژدهی سه هو به ریته ، بۆ ئه وه ی سه ر لوتی
 شه ی تان ره ش كات، به گویره ی حه دیسه كه ی پیغه مبه ر ﷺ كه پیشتر باس
 كرا "وَإِنْ كَانَ صَلَّى تَمَاماً كَانَتْ تَرْغِيماً لِلشَّيْطَانِ" چونكه هه ندیک له نوژه كه ی به
 گومانه وه خویندوه تاكو ئه و كاته ی كه گومانه كه ی نه ماوه ، ئه م بۆچوونه شیان
 په سه ندره له وه ی پیشتر .

نمونه‌ی نه‌مه :

که سیک نویر دهکات وه له ناو نویرده کهیدا گومانی بو درووست ده بیئت که ئایه له پکاتی سییه م دایه یان دووهم؟ ئیتر له بهر ئه وهی که بوی پوون نه بووه وه گومانه که ی دهخاته لاه و لایه نی که می هه لبارد واته وای دانا که دوو پکاتی خویندووه، وه کاتیک باقی نویرده که ی ده خوینیت بوی پوون بووه که راستیه که ش ئه وه بووه که هه ر له پکاتی دووهم دا بووه، له م حالته دا به و پییه ی که له ناو خه لکیدا بلاوه سوژده ی سه هوی له سه ر نی یه، به لام له راستی دا وه کو له سه ره وه په سه ندمان کرد ده بیئت سوژده ی سه هوی بو به ریئت له پیش سه لام دانه وه.

سوژده ی سه هو له سه ر مه ئوموم : (ئه وانه ی که له دوا ی ئیما مه وه نویر ده که ن).

ئه گه ر ئیما م سه هوی کرد ئه وا پیویسته له سه ر مه ئوموم که له و سه هوه شدا شوینی ئیما مه که بکه ویئت و وه ک ئه و بکات، به به لگه ی ئه و فه رموده متفق علیه ی یه ی که پیغه مبه ر ﷺ ده فه رمویت: **إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَلَا تُخْتَلَفُوا عَلَيْهِ** "تا کو ده گاته" **وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا** (۱).

واته: به راستی ئیما م بو ئه وه کراوه که وه ک ئه و بکه ن له نویردا ئیوه ش مخالفه ی مه که ن، وه کاتیک سوژده ی برد ئیوه ش سوژده به رن.

(۱) رواه البخاري ومسلم و ابو داود والنسائي وابن ماجه و امام أحمد.

ئیتیر نه گەر ئیمام سوژدهی سه هو ی له پیش یان له پاش سه لام دانه وه
 برد نه واپیویسته له سه ر مه ئوممه کان که وه کو نه و بکن و متابه عه ی بکن واتا
 شوین نه و بکن، مه گەر بۆ که سیك که دوا که وتبیت له نویره که ی وه هندیك له
 نویره که ی له ده ست چوبیت نه و له گه ل ئیمامه که یدا سوژده که نابات چونکه
 ناتوانیت نه و کاره بکات، چونکه نه و که سه ی که دوا که وتوو له نویره که نابیت
 له گه ل ئیمامه که دا سه لام بداته وه، ده بیت چه ند پرکاتی له ده ست چوو به بیانکات
 ئینجا سه لام بداته وه، پاشان سوژده ی سه هو ده بات و سه لامی بۆ ده داته وه،
 له بهر نه وه نابیت شوین ئیمامه که ی بکه ویت چونکه ناتوانیت، که واته نه و که سه ی
 که له نویره که ی دوا که وتوو نابیت له گه ل ئیمامدا سه لام بداته وه، بۆیه ده بیت
 چه ندی ماوه له نویره که ی ته واوی بکات ئینجا سه لام بداته وه، پاشان سوژده ی
 سه هو ده بات و سه لامی بۆ ده داته وه.

نمونه ی نه وه:

که سیك دیت له دوا ی ئیمامه نویره ده کات، ئیمامه که له پرکاتی کۆتایدا یه، وه
 ئیمامه که ش له بهر هۆکاریک پیویسته له سه ری سوژده ی سه هو به ریت دوا ی سه لام
 دانه وه، جا که ئیمامه که سه لامی دایه وه نه و که سه ی که دوا که وتوو له نویره که
 ده بیت هه ستیتته وه باقی نویره که ی ته واو بکات نابیت له گه ل ئیمامه که دا سوژده ی

سه هوو به ریئت، ده بیئت له دوای ئه وهی که چه ندی مابوو له نوێژه که ی ته واوی کردو سه لامی دایه وه ئه وجا دوو سوژدهی سه هو به ریئت و سه لامی بو بداته وه.

وه ئه گهر مه ئوممیک که دوا نه که وتبیئت له ئیمام، له نوێژه که یدا سه هو ی کرد جگه له ئیمامه که ی ئه وا سوژدهی سه هو ی بو نابات، چونکه ئه و سوژده بردنه ی ده بیته هو ی موخاله فه کردنی ئیمامه که ی و ناته واویتی شوین که وتنه که ی، ته نانه ت کاتیك که پیغه مبه ر ﷺ ته حیاتی یه که می په راند سه حابه کان له گه لیدا هه ستانه وه و دانه نیشتن بو خویندنی، له بهر په چا وکردنی شوینکه وتنه که و موخاله فه نه کردنی پیغه مبه ر ﷺ.

به لام ئه گهر ئه و مه ئومومه هه ندیک له نوێژه که ی له ده ست چوبیئت واتا درهنگ هاتبیئت بو نوێژ، وه سه هو ی کرد له نوێژه که دا له و کاته ی که له دوای ئیمامه که وه یه، یان له و به شه ی نوێژه که یدا سه هو ی کرد که خو ی به ته نیا ته واوی ده کات، ئه وا سوژدهی سه هو ی له سه ر لاناچیئت، ده بیئت له دوای ته واوبون له نوێژه که ی سوژدهی سه هو به ریئت ئیتر له پیش یان له پاش سه لام دانه وه که ی بیئت به گویره ی پونکردنه وه که ی پیشو.

نمونه‌ی نه‌هه :

مه ئوموئیک له رکوعدا بیری ده‌چیت بلیت (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ)، وه دواش نه‌که وتوو له نویره‌که‌ی و هیچی له دست نه‌چوو، ئه‌وه ئه‌و که سه سوژده‌ی سه‌هوی له‌سه‌ر نییه، به‌لام ئه‌گر ئه‌و مه‌ئوممه له‌و نویره‌دا دره‌نگ هاتبوو وه پکاتیئک یان چه‌ند پکاتیئکی له دست چوو بوو، ئه‌وه بو نه‌گوتنی (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ) که ده‌بیئت له دوا‌ی ته‌واو کردنی نویره‌که له‌پیش سه‌لام دانه‌وه سوژده‌ی سه‌هو به‌ریئت ئینجا سه‌لام بداته‌وه.

نمونه‌یه‌کی تر :

مه ئوموئیک نویره‌ی نیوه‌پۆ ده‌کات له دوا‌ی ئیمامی‌که‌وه، کاتیئک ئیمامه‌که هه‌لده‌ستیته‌وه بو پکاتی چواره‌م ئه‌م وا ده‌زانیت پکاتی کۆتاییه و داده‌نیشیت، ئیتر که ده‌زانیت ئیمامه‌که هه‌لده‌ستیته‌وه ئه‌میش هه‌لده‌سیت، جا ئه‌و که سه ئه‌گر له نویره‌که‌ی دوا نه‌که وتبیت و هیچی له دست نه‌چوبیت ئه‌وا هیچی له‌سه‌ر نییه.

به‌لام ئه‌گر دره‌نگ هاتبیت بو ئه‌و نویره‌و پکاتیئک یان چه‌ند پکاتیئکی له دست چوبیت ئه‌وا نویره‌که‌ی ته‌واو ده‌کات و سه‌لام ده‌داته‌وه پاشان دوو

سوژدهی سه هو ده بات و سه لامی بۆ ده داته وه . له بهر ئه و دانیشتنه زیادهیه که کردی کاتی هه ستانه وهی ئیمامه که بۆ پرکاتی چواره م .

ئاگاداریه ک :

له وهی پیشه وه بۆمان پون بۆوه که سوژدهی سه هو هه ندیک جار پیش سه لام دانه وهیه وه هه ندیک جاریش له دواى سه لام دانه وهیه .

له دوو جیگه دا سوژدهی سه هو له پیش سه لام دانه وه ده بریت :

یه که م :

ئه گه ر سوژده که له بهر که م کردنی شتیک بیت، به به لگه ی ئه و فه رموده یه ی که عبد الله بن بینه رضی الله عنه ده لیت : **أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَجَدَ لِلْسَّهْوِ قَبْلَ السَّلَامِ حِينَ تَرَكَ التَّشَهُدَ الْأَوَّلَ .**

واته : پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله سوژدهی سه هو ی پیش سه لام دانه وه له نوێژه که ی برد کاتیک که ته حیاتی یه که می په راند .

دووه م:

ئه گهر له بهر گومان بۆ دروست بونیک بیئت وه بۆی یه کلایی نه بیته وه، به به لگهی ئه وه فرموده یه ی که آبی سعید الخدری رضی اللہ عنہ که سیك گومانی بۆ دروست بیئت له ناو نویره که یدا که ئایا سی رکاتی کردوه یان چوار پکات؟ پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم فرموده تی: دوو سوژدهی سه هوو ده بات پیش سه لام دانه وه.

وه سوژدهی سه هوو له دوو جیکه دا دوا ی سه لام دانه وه ده بریئت:

یه که م:

ئه گهر به هوی ئه نجامدانی زیاده یه که وه بیئت له نویره که دا، به به لگهی فرموده که ی که عبد الله بن مسعود رضی اللہ عنہ ده یگیریته وه کاتیك پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم له نویره نیوه پۆدا پینج رکاتی کرد، وه له دوا ی سه لام دانه وه بیر ی که وته وه، بۆیه دوو سوژدهی سه هو ی بۆ بردوو سه لامی بۆ دایه وه.

وه ئه وه ی پون نه کردۆته وه که بۆیه له دوا ی سه لام دانه وه ئه و جا زانیویتی زیاده ی کردوه بۆیه خستویه تیه دوا ی سه لام دانه وه.

بۆیه ده بیته به لگه له سه ر عمومی حوکمه که ی، وه پیویسته سوژدهی سه هوو بۆ که سیك که زیاده یه کی ئه نجام دابیئت له نویره که یدا له دوا ی سه لام دانه وه

بهریت، ئیتر دوای سه لام دانه وه زانی که زیادهیه کی کردوه یان پیش سه لام دانه وه جیاوازی نییه.

ههروه ها ئه گهر پیش ته وا بونی نویره که ی به نه زانین سه لامی دایه وه، پاشان بیری که وته وه نویره که ی ته واو کرد، له م کاته دا سه لام دانه وه یه کی زیاد کردوه ئه وا ده بیته له دوای سه لام دانه وه سوژدهی سه هو بهریت، به به لگه ی ئه و فرموده یه ی که أبو هریره رضی الله عنه گیراویته وه کاتیک پیغمبر صلی الله علیه و آله له نویره نیوه پۆ یان عه سردا بوو له دووه م پرکاته دا سه لامی دایه وه پاشان که بیریان خسته وه نویره که ی ته واو کردو سه لامی دایه وه پاشان دوو سوژدهی سه هو ی بردوو سه لامی بو دایه وه. له پیشه وه باسی فرموده که مان کرد.

دووه م:

ئه گهر سوژده که له بهر دروست بونی گومانیک بیته له نویره که یدا، وه لایه نیکی گومانه که ی بو پون بووه که راسته، به به لگه ی ئه و فرموده یه ی که ابن مسعود رضی الله عنه گیراویته وه له پیغمبره وه صلی الله علیه و آله فرمانی به وه کردوه که هه رکه س گومانی بو دروست بوو له ناو نویره که یدا ده بیته به دوای لایه نی راسته بگه رپته، ئیتر له سه ر ئه و راستیه وه که بوی پون بوته وه نویره که ی ته واو بکات و سه لامی نویره که ی بداته وه و پاشان دوو سوژدهی سه هو بهریت و سه لامی بو بداته وه، فرموده که ش له پیشه وه به ته واوی باسکرا.

وه ئه گهر كه سيك دوو هه له ی كرد له ناو یه ك نوێژدا، شوینی سوژدهیه کیان پیش سه لام دانه وه بوو وه شوینی سوژده که ی تر دوای سه لام دانه وه بوو، زانیان فرمویانه، سوژدهی پیش سه لامدانه وه هله دبژیرییت و بویه پیش سه لام دانه وه سوژدهی سه هو که ی ده بات.

نمونه ی ئه وه:

كه سيك نوێژی نیوه پۆده کات، به هه له پیش ئه وه ی ته حیات ی یه که م بخوینییت هه له ده سیته وه بۆ پرکاتی سییه م، وه هه له یه کی تریش ده کات که ئه وه یه له پرکاتی سییه م دا ده نیشییت بۆ خویندنی ته حیات وا ده زانییت پرکاتی دووه مه، ئیتر ته نها یه ک پرکاتی تر ده کات و سه لام ده داته وه، ئیتر پیش سه لام دانه وه سوژدهی سه هو ده بات و ئینجا سه لام ده داته وه.

ئه و که سه ته حیات ی کی په پاندووه که شوینی سوژدهی سه هو که ی پیش سه لام دانه وه یه، وه دانیشتن و ته حیات خویندنی کی زیاد کردووه له پرکاتی سییه م دا، که سوژدهی سه هو که ی له دوای سه لام دانه وه ده برییت، ئیتر ته نها سوژدهی سه هو ی پیش سه لام دانه وه که هه له دبژیرییت و له پیش سه لام دانه وه سوژدهی سه هو که ی ده بات، والله اعلم.

له کۆتایدا داواکارم که خوای گه وره ئیمه و برا موسولمانه کانیشمان مؤفه قمان بکات بۆ تیگه یشتن له کتیبی خوای گه وره و سوننه تی پیغه مبه رکه ی ﷺ وه بۆ کار پیکردنی له کاره ده ره کی و ناوه کیه کانماندا، له بیروباوه رو په رسته نه کان و موعامه له کردنماندا، وه داواکارم خوای گه وره پاشه پوژی هه مومان باش بکات، خوای گه وره هه رخۆی جواد کریم ه.

والحمد لله رب العالمين وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

تم تحريره بقلم الفقير إلى الله تعالى

محمد صالح العثيمين في ٤/٣/١٤٠٠ هـ